

Since 1893

SPRAWOZDANIE
na temat informacji niefinansowych
Grupy Kapitałowej URSUS
za rok 2017

Lublin, 9 maja 2018 r.

SPIIS TREŚCI

1. WSTĘP.....	2
2. OBSZAR ZARZĄDCZY.....	2
2a. Model biznesowy i strategia Grupy Kapitałowej URSUS.....	2
2b. Ład zarządczy.....	4
2c. Zarządzanie etyką.....	7
3. OBSZAR ŚRODOWISKOWY.....	8
3a. Decyzje/pozwolenia	9
3b. Materiały i surowce.....	9
3c. Media i paliwa.....	11
3d. Gospodarka wodno-ściekowa.....	11
3e. Bioróżnorodność.....	12
3f. Emisje do atmosfery.....	12
3g. Odpady.....	13
4. OBSZAR SPOŁECZNY I PRACOWNICZY.....	14
4a. Kwestie pracownicze.....	15
4b. Rozwój i edukacja.....	16
4c. Bezpieczeństwo i higiena pracy.....	17
4d. Bezpieczeństwo produktów i ich użytkowników.....	18
4e. Zarządzanie różnorodnością.....	19
4f. Kwestie społeczne.....	19
4g. Poszanowanie praw człowieka i przeciwdziałanie korupcji.....	20
5. KLUCZOWE NIEFINANSOWE WSKAŹNIKI EFEKTYWNOŚCI.....	19

1. WSTĘP

Niniejsze sprawozdanie (dalej: oświadczenie, raport), sporządzone zgodnie ze Standardem Informacji Niefinansowych (SIN), obejmuje informacje niefinansowe dotyczące Grupy Kapitałowej URSUS S.A. oraz jej jednostki dominującej, Spółki URSUS S.A., za okres od 01.01.2017 r. do 31.12.2017 r. i stanowi integralną część Sprawozdania z działalności Grupy Kapitałowej URSUS.

Sprawozdanie to jest pierwszym raportem na temat informacji niefinansowych publikowanym przez Grupę i uwzględnia obszary istotne dla działalności Grupy URSUS. Przedstawione zostają informacje niefinansowe w zakresie, w jakim są one niezbędne dla oceny rozwoju, wyników i sytuacji Grupy Kapitałowej URSUS oraz wpływu jej działalności na zagadnienia społeczne, pracownicze i środowiskowe.

2. OBSZAR ZARZĄDCZY

2a. Model biznesowy i strategia Grupy Kapitałowej URSUS

W skład Grupy Kapitałowej na dzień 31.12.2017 r. wchodziło pięć spółek:

1. URSUS S.A. (jednostka dominująca)
2. URSUS BUS S.A. (jednostka zależna, w której Emitent posiada 77% akcji)
3. URSUS Dystrybucja sp. z o.o. (jednostka zależna, w której Emitent posiada 96% udziałów)
4. URSUS sp. z o.o. (jednostka zależna, w której Emitent posiada 100% udziałów)
5. AIU+ sp. z o.o. (jednostka zależna, w której Emitent posiada 24% udziałów)

Grupa Kapitałowa URSUS prowadzi działalność w zakresie produkcji i sprzedaży ciągników i maszyn dla rolnictwa oraz innowacyjnych środków transportu, m. in. autobusów i trolejbusów.

Spółka URSUS S.A. jest producentem maszyn i urządzeń dla rolnictwa takich jak: ciągniki rolnicze, prasy zwijające, rozrzutniki nawozów, przyczepy do ciągników, ładowacze czołowe, maszyny do zbioru i transportu sianokiszonki, maszyny do rozdrabniania i brykietowania słomy oraz koparko-ładowarki i ładowacze chwytakowe. Spółka posiada oddział główny w Lublinie oraz dwie Dywizje Produkcyjne Spółki w Dobrym Mieście k. Olsztyna i Opalenicy k. Poznania.

Spółka została wpisana do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego na mocy postanowienia z dnia 23 maja 2001 r.

Główna działalność Spółki to produkcja maszyn rolniczych, wg PKD (2007) - 28.3 - Produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa.

Od 2007 roku jej akcje są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Zgodnie z podziałem sektorowym stosowanym przez GPW, spółka jest zaliczana do sektora elektromaszynowego.

Powstanie w 2015 roku spółki URSUS BUS S.A. było wynikiem realizacji strategii Zarządu Emitenta w zakresie zwiększenia aktywności marki URSUS na rynku autobusów, trolejbusów i autobusów elektrycznych. Spółka URSUS BUS S.A. sukcesywnie zwiększa swoją aktywność na rynku autobusów z niskoemisyjnym napędem spalinowym, trolejbusów i autobusów z alternatywnym napędem elektrycznym i wodorowym. Produkowane przez URSUS BUS S.A. pojazdy są odpowiedzią na zwiększające się zapotrzebowanie na innowacyjne i ekologiczne środki komunikacji.

W roku 2017 URSUS BUS S.A. znacząco umocnił swoją pozycję na rynku transportu miejskiego. Spółka aktywnie uczestniczy w postępowaniach przetargowych prowadzonych zarówno na rynku krajowym, jak i na rynkach zagranicznych. W wyniku wygrania przetargów Spółka zrealizowała dostawę m. in. 5 sztuk autobusów dla MZK w Toruniu, 10 miejskich autobusów elektrycznych dla MZA w Warszawie, 2 autobusów do Łomianek oraz 3 sztuk autobusów elektrycznych do Środy Śląskiej. W 2017 roku spółka URSUS BUS S.A. podpisała także umowy na dostawy środków transportu miejskiego m. in. do Lublina, Zielonej Góry i Szczecinka.

Spółka URSUS Dystrybucja sp. z o.o. jest wyłącznym dealerem ciągników i maszyn rolniczych sygnowanych marką URSUS na przeważającym terenie kraju, a jej oferta jest uzupełniana o wyroby innych producentów maszyn rolniczych oraz części zamienne.

Spółka zależna AIU + sp. z o.o. z siedzibą w Lublinie powstała w 2017 r. Głównym przedmiotem działalności AIU+ sp. z o.o. są badania naukowe i prace rozwojowe.

Istniejąca od 2016 r. Spółka URSUS sp. z o.o. zajmuje się sprzedażą hurtową maszyn i urządzeń rolniczych.

Celem Zarządu i priorytetem inwestora strategicznego URSUS S.A. jest przywrócenie świetności marce URSUS, jednej z najstarszych polskich marek. W ramach przyjętej i realizowanej strategii odbudowywana jest pozycja marki w kraju, ale także zajmowane są kolejne przyczółki w ekspansji zagranicznej. Obecnie URSUS sprzedaje swoje produkty w wielu krajach Europy Zachodniej i Środkowej oraz rynkach wschodnich, a w szczególności w takich krajach, jak Niemcy, Szwecja, Czechy, Norwegia, Holandia, Węgry, Chorwacja, Irlandia, Litwa, Słowenia, Serbia, Słowenia, Rosja, Rumunia, i Łotwa. Pomimo trudnej sytuacji w branży rolniczej na rynku krajowym i rynkach zagranicznych w roku 2017, Spółka aktywnie działała w zakresie handlu zagranicznego i pozyskiwała efektywne nowych odbiorców. Strategia URSUS S.A. zakłada odbudowę kontaktów i relacji z partnerami handlowymi URSUS, a także pozyskanie nowych odbiorców. Działania te są realizowane przez sukcesywne rozwijanie oferty produktowej wraz z poszerzeniem asortymentu dostosowanego do oczekiwań polskiego i zagranicznego rynku.

Spółka URSUS S.A. konsekwentnie realizuje założenia, których celem jest osiągnięcie pozycji kluczowego producenta i dystrybutora ciągników i maszyn rolniczych na terenie Polski. Zwiększenie przychodów ze sprzedaży ciągników i maszyn rolniczych w kraju jest efektem stałej i konsekwentnej pracy URSUS S.A. nad odbudową pełnej oferty produktowej URSUS przeznaczonych dla sektora rolniczego, komunalnego i leśnego oraz unowocześnionej oferty maszyn rolniczych.

Warunkiem realizacji założonych celów jest stały rozwój infrastrukturalny Spółki URSUS S.A. oraz inwestycje w badania i rozwój. Utworzony w 2010 roku ośrodek badawczo-

rozwój URSUS R&D współpracuje z inżynierami z Politechniki Lubelskiej, Politechniki Warszawskiej i Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie. Jednym z pierwszych projektów realizowanych przez URSUS R&D jest budowa miejskiego autobusu elektrycznego. Rozbudowa zaplecza produkcyjnego i ośrodka badawczo-naukowego to jeden z głównych priorytetów strategicznych Grupy Kapitałowej URSUS.

2b. Ład zarządczy

URSUS S.A. i Grupa Kapitałowa URSUS nie mają wyodrębnionej polityki zarządzania aspektami niefinansowymi (społecznymi, środowiskowymi). Grupa przestrzega obowiązujących przepisów prawa i regulacji w obszarze społeczno-środowiskowym, stosuje się do dobrych praktyk rynkowych i przestrzega norm ISO:9001.

Spółka URSUS S.A. przestrzega zasad zawartych w dokumencie „Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW 2016” (stanowiącym załącznik do Uchwały nr 26/1413/2015 Rady Nadzorczej Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. z dnia 13 października 2015 r., obowiązującym od dnia 1 stycznia 2016 r.) Odstąpienia od postanowień zbioru zasad Ładu Korporacyjnego są szczegółowo opisane w Raporcie dotyczącym stosowania zasad Ładu Korporacyjnego w URSUS S.A. za rok 2017.

W związku z wejściem w życie w dniu 3 lipca 2016 r. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 594/2014 w sprawie nadużyć na rynku (Market Abuse Regulation – MAR), w dniu 29 czerwca 2016 r. Zarząd Emitenta podjął uchwałę, na podstawie której z dniem 1 lipca 2016 r. w spółce zostały wprowadzone następujące regulacje:

- Regulamin, dotyczący trybu postępowania z informacjami poufnymi Spółki, a także zasad prowadzenia list osób mających dostęp do informacji poufnych Spółki oraz listy osób pełniących obowiązki zarządcze i osób blisko z nimi związanych (zwany Polityką Informacyjną URSUS S.A.);
- Indywidualny Standard Raportowania URSUS S.A. (ISR).

Wprowadzane regulacje zostały opracowane w odniesieniu do obowiązków informacyjnych spółek publicznych wynikających z Rozporządzenia MAR i dostosowane do jego wymogów.

Zarząd Spółki odpowiedzialny jest za system kontroli wewnętrznej i jego skuteczność w procesie sporządzania sprawozdań finansowych i raportów okresowych przygotowywanych i publikowanych zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami prawa.

W dniu 16 maja 2017 r. Rada Nadzorcza Emitenta, na podstawie § 26 pkt 19 Statutu Spółki, podjęła uchwałę o wyborze spółki Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. jako podmiotu uprawnionego do przeglądu śródrocznego jednostkowego sprawozdania finansowego Spółki URSUS S.A. za okres od 1 stycznia 2017 r. do 30 czerwca 2017 r. i śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej URSUS za okres od 1 stycznia 2017 r. do 30 czerwca 2017 r. oraz zbadania jednostkowego sprawozdania finansowego Spółki URSUS S.A. za rok 2017 i skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej URSUS za rok 2017 zgodnie z MSSF i ustawą o rachunkowości.

Przeгляд półrocznych i badanie rocznych sprawozdań URSUS S.A. i Grupy URSUS za 2016 rok oraz w latach wcześniejszych prowadziła firma audytorska BDO sp. z o.o.

W spółce URSUS S.A. i Grupie Kapitałowej funkcjonuje certyfikowany System Zarządzania Jakością, zgodny z międzynarodowym standardem ISO 9001:2008. Jest on kontynuacją kolejnych jego wersji, od czasu otrzymania przez spółkę pierwszej certyfikacji w marcu 2000 r. Aktualny certyfikat obowiązuje do dnia 15 września 2018 r. Jego zakresem objęta jest produkcja ciągników rolniczych, trolejbusów i autobusów oraz nadzór nad ich serwisem. Zakres ten dotyczy również produkcji maszyn i urządzeń dla rolnictwa, leśnictwa i budownictwa, ładowaczy, rozrzutników, wywrotek, przyczep, pras, linii do brykietowania słomy oraz maszyn do mechanicznego zbioru, pobierania z silosów i przyzm oraz zadawania zwierzętom pasz objętościowych.

Certyfikacja obejmuje trzy zakłady produkcyjne URSUS S.A. zlokalizowane w Lublinie, Dobrym Mieście oraz Opalenicy. Utrzymywana ciągłość zarządzania jakością według nowoczesnych międzynarodowych standardów to efekt wieloletniej współpracy URSUS S.A. z firmą certyfikującą DNV GL.

Emitent, stosując te same standardy zarządzania, które stosują jego partnerzy biznesowi, może w szybkim czasie uzgadniać zasady współpracy przy nawiązywaniu nowych kontaktów handlowych z podmiotami zarówno krajowymi, jak i międzynarodowymi, co przynosi obustronne korzyści i pozwala produkować wyroby o najwyższych walorach jakościowych i użytkowych, spełniających potrzeby i oczekiwania Klientów.

W Spółce funkcjonuje system kontroli wewnętrznej, prowadzony w formie:

- a) kontroli funkcjonalnej sprawowanej przez Zarząd, Dyrektorów, Dyrektorów Pionów, Pełnomocników i Kierowników,
- a) kontroli instytucjonalnej sprawowanej przez wydzielone specjalistyczne stanowiska i osoby, tj. Pełnomocnika ds. ISO w zakresie zgodności z Systemem Zarządzania Jakością, Dyrektora Pionu Organizacji i Zarządzania oraz inne osoby wyznaczone przez Prezesa, Wiceprezesów, pozostałych Członków Zarządu lub Dyrektora Generalnego.

Zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym URSUS S.A., Dział Kontrolingu w Spółce realizuje zadania z zakresu audytu wewnętrznego poprzez kontrolę wszystkich procesów zachodzących w Spółce, raportowanie jej wyników Zarządowi, Radzie Nadzorczej i Komitetowi Audytu oraz udział w określaniu działań zapewniających prawidłowy i bezpieczny dla działalności Spółki przebieg tych procesów.

Audyt wewnętrzny obejmuje sprawdzenie i weryfikację procesów, dokumentacji oraz zadań wykonywanych przez poszczególne komórki organizacyjne Spółki. Odbywa się on zgodnie z corocznym harmonogramem audytu wewnętrznego, który w sposób ramowy określa zakres kontroli na dany rok kalendarzowy. Głównym jego założeniem jest wszechstronne zbadanie procesów zachodzących w Spółce.

Procedury regulujące system kontroli wewnętrznej nie przewidują specjalnych regulacji odnoszących się do zagadnień niefinansowych.

Grupa monitoruje w trybie ciągłym wszelkie ryzyka w otoczeniu zewnętrznym i wewnętrznym, które mogą wpłynąć na Emitenta i jego Grupę Kapitałową oraz na

realizację strategii rozwoju. Dotyczy to w szczególności ryzyk finansowych, regulacyjnych oraz rynkowych. Emitent w sprawozdaniu zarządu z działalności Grupy Kapitałowej szczegółowo opisuje istotne czynniki ryzyka i zagrożeń, z określeniem, w jakim stopniu Emitent jest na nie narażony.

W Grupie oceniany jest aktualny i przyszły, faktyczny oraz potencjalny wpływ poszczególnych ryzyk na działalność Grupy URSUS. W oparciu o przeprowadzoną ocenę, dokonywana jest weryfikacja i dostosowanie praktyk zarządczych w ramach odpowiedzi na poszczególne ryzyka.

Grupa nie posiada wypracowanej i kompleksowej procedury zarządzaniem ryzykiem. Obecnie trwają prace nad opracowaniem strategii i sposobu zarządzania zagrożeniami.

W ramach badania istotności dokonano kompleksowej identyfikacji ryzyk związanych z obszarami działalności Grupy. W efekcie badania zidentyfikowano poniższe ryzyka, związane z Emitentem, jego spółkami zależnymi, jego branżą oraz otoczeniem, w którym prowadzą działalność, które zostały uznane za istotne. Z uwagi na szczegółowe opisanie ryzyk w sprawozdaniu Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej poniżej zostały tylko wykazane hasłowo.

1. Ryzyko obniżenia marż
2. Ryzyko uzależnienia od kluczowych klientów
3. Ryzyko związane z pracami badawczo-rozwojowymi nad nowymi produktami
4. Ryzyko związane z czasowym wstrzymaniem produkcji
5. Ryzyko związane z sytuacją makroekonomiczną w Polsce i w Europie
6. Ryzyko związane z planowanymi inwestycjami kapitałowymi
7. Ryzyko związane z nasileniem konkurencji na rynku producentów maszyn rolniczych
8. Ryzyko kursowe
9. Ryzyko związane z niewykorzystywaniem przez rolników środków z UE przeznaczonych na modernizację w obszarze rolnictwa
10. Ryzyko wzrostu cen podstawowych surowców wykorzystywanych do produkcji przez Grupę
11. Ryzyko związane z negatywnym wpływem sezonowości sprzedaży Grupy na wyniki finansowe oraz zapotrzebowanie na kapitał obrotowy
12. Ryzyko związane z zadłużeniem Grupy i możliwością skorzystania przez instytucje finansujące z udzielonych zabezpieczeń
13. Ryzyko związane z negatywnym wpływem niewywiązywania się odbiorców Grupy z terminów płatności na płynność i wyniki finansowe Grupy.

Poza ryzykami wymienionymi powyżej Emitent identyfikuje następujące zagrożenia:

W obszarze środowiskowym:

1. Ryzyko związane ze wzrostem zużycia energii ze źródeł nieodnawialnych.
Ryzyko związane jest z wykorzystaniem energii cieplnej z kotłowni własnych lub sieciowych oraz energii elektrycznej.
2. Ryzyko związane z wytwarzaniem odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych w trakcie procesów produkcyjnych
Emitent w działalności produkcyjnej wykorzystuje środki chemiczne, takie jak lakiery, rozpuszczalniki i utwardzacze do farb, a także paliwa płynne (olej napędowy). Pozostałe odpady to materiały poprodukcyjne, np. złom, makulatura, oleje i środki smarne, ścieki.
3. Ryzyko związane z negatywnym wpływem hałasu na środowisko.
Procesy produkcyjne związane są z emisją hałasu, który jest wynikiem codziennych zadań produkcyjnych, takich jak wytwarzanie wyrobów (procesy spawania, wykrawania i wypalania blach, montażu wyrobów), składowania materiałów oraz pracy urządzeń (środki transportu, wentylatory itp.).

W obszarze społecznym i pracowniczym:

1. Ryzyko rotacji/utruty kluczowego personelu.
Grupa URSUS prowadzi działalność w branży, w której zasoby ludzkie i kompetencje pracowników stanowią istotne aktywa oraz jeden z kluczowych czynników sukcesu. Wiedza, umiejętności i doświadczenie członków Zarządu oraz innych osób zajmujących kluczowe stanowiska w Grupie, a także pracowników na stanowiskach robotniczych (spawacze, ślusarze, tokarze) stanowią czynniki kluczowe z punktu widzenia interesów strategicznych Grupy URSUS.
2. Ryzyko związane z naruszeniem praw człowieka i/lub przepisów prawa pracy w Grupie oraz przez podmioty współpracujące.
3. Ryzyko związane z nieprzestrzeganiem zasady równych szans dla wszystkich pracowników Grupy.

2c. Zarządzanie etyką

Etyka jest nieodłącznym elementem tożsamości Grupy URSUS jako przedsiębiorstwa. Zasady etyczne, którymi się kierują spółki, zobowiązują do prowadzenia działalności w sposób uczciwy, we wzajemnym poszanowaniu, zgodnie z wszystkimi przepisami prawa i najwyższymi standardami etycznymi. Przestrzegania tych zasad oczekuje się od wszystkich pracowników podczas kontaktów z klientami, ze społecznością lokalną oraz pomiędzy sobą.

Grupa Kapitałowa URSUS nie posiada sformalizowanego kodeksu określającego kluczowe zasady etyki i odpowiedzialnego postępowania w biznesie.

Zarząd Emitenta dostrzega konieczność unormowania zasad etycznych regulujących postępowanie pracowników wewnątrz Grupy oraz w relacjach z osobami spoza organizacji. Regulacje i określenie zasad etycznych konieczne jest także takich zagadnieniach, jak współpraca z zewnętrznymi podmiotami, praca wewnątrz Grupy Kapitałowej i każdej ze spółek, pomiędzy komórkami organizacyjnymi. Podstawowym jednak zadaniem regulacji jest określenie procedur i zasad pracy nad określonymi zadaniami, np. wyboru dostawców materiałów i usług, zasad sprzedaży, w tym udzielania

rabatów, ustalania poziomu kredytu kupieckiego, czy wyboru instytucji finansowej i jej produktów.

Emitent oraz spółki zależne opracują wewnętrzny kodeks etyczny w pierwszym półroczu 2018 roku.

3. OBSZAR ŚRODOWISKOWY

W związku z przedmiotem prowadzonej działalności Emitent oraz Spółki Zależne zobowiązane są do przestrzegania przepisów prawa z zakresu ochrony środowiska, w tym uzyskania odpowiednich decyzji administracyjnych i uiszczania wymaganych opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska.

Kluczowym priorytetem prowadzonej przez Grupę działalności jest także przestrzeganie standardów środowiskowych, zarówno określonych w wymaganiach prawnych, jak i poprzez wdrażanie najnowszych rozwiązań technicznych i technologicznych. Potwierdzeniem tego są pozytywne kontrole organów administracji państwowej, jak i spełnianie wewnętrznych wskaźników ograniczających emisje do atmosfery, zużycia wody i energii. Emitent oraz Spółki Zależne dokładają wszelkich starań, aby w ramach prowadzonej działalności gospodarczej korzystać ze środowiska zgodnie z obowiązującymi wymogami dotyczącymi ochrony środowiska.

Grupa dokłada również wszelkich starań, aby na bieżąco należycie wykonywać wszystkie obowiązki wynikające z decyzji administracyjnych do niego adresowanych oraz ponosi stosowne opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska. W roku 2017 do Emitenta ani do żadnej ze Spółek Zależnych nie zostały skierowane decyzje administracyjne nakładające kary za przekroczenie dopuszczalnych limitów zanieczyszczeń lub brak wymaganych zezwoleń. Wobec Emitenta, ani żadnej ze Spółek Zależnych nie zostały zgłoszone roszczenia osób trzecich z tytułu ochrony środowiska oraz nie zarzucono poważnych naruszeń przepisów dotyczących ochrony środowiska.

Wokół nieruchomości Grupy Emitenta nie zostały ustanowione strefy ograniczonego użytkowania.

Ani Emitent, ani Spółki Zależne nie mają statusu prowadzących instalacje, których funkcjonowanie wymaga uzyskania pozwolenia zintegrowanego.

W zakresie zarządzania obszarem środowiska naturalnego Grupa nieustannie dąży do zmniejszenia wpływu, jaki jej działalność wywiera na środowisko naturalne. Zwraca szczególną uwagę na obniżenie zużycia surowców, wody, energii i innych zasobów w rezultacie prowadzonych procesów, a także do zmniejszenia ilości generowanych odpadów.

Realizacja oraz monitorowanie polityki w obszarze środowiskowym stanowi część kompetencji pionów produkcji, logistyki oraz zakupów, które na bieżąco monitorują cele w zakresie środowiska naturalnego.

Wpływ na środowisko Grupy URSUS S.A. jest uwzględniany w zakresie wpływu wywieranego na etapie funkcjonowania operacyjnego (produkcji wyrobów), które odbywa

się w zakładzie w Lublinie (URSUS S.A., URSUS BUS S.A.), Dobrym Mieście i Opalenicy.

Grupa z odbiorcami odpadów (np. złom, odpady olejowe, drewno, ścieki) zawarła stosowne umowy na kompleksowe odbiory i zagospodarowanie odpadów.

3a. Decyzje i pozwolenia

W poniższej tabeli przedstawiono decyzje związane z korzystaniem ze środowiska przez Grupę URSUS. Poza wskazanymi poniżej nie są wymagane żadne decyzje administracyjne (koncesje, zezwolenia, pozwolenia, itp.) w związku z korzystaniem ze środowiska naturalnego.

Informacje dotyczące uzyskanych przez Spółkę pozwoleń środowiskowych przedstawia poniższa tabela 1.

Tabela 1. Zestawienie pozwoleń środowiskowych uzyskanych przez Emitenta

Organ ochrony środowiska	Data i oznaczenie decyzji	Przedmiot decyzji	Data ważności pozwolenia
Zakład w Lublinie			
Prezydent Miasta Lublin	2 grudnia 2016 r. OŚ-EO.I.6221.24.2016	Pozwolenie na wytwarzanie odpadów na terenie zakładu w Lublinie	30.11.2026
Prezydent Miasta Lublin	16 listopada 2016 r. OŚ-OD.II.6225.19.2016	Pozwolenie na wprowadzanie gazów i płynów do powietrza z terenu zakładu w Lublinie	15.11.2026
Zakład w Dobrym Mieście			
Starosta Olsztyński	5 lipca 2012 r. GŚ-II.6220.1.7.2012.GB	Pozwolenie na wytwarzanie odpadów na terenie Dywizji Produkcji w Dobrym Mieście	20.07.2019
Starosta Olsztyński	3 lipca 2012 r. GŚ-II.6224.1.4.2012.KP	Pozwolenie na wprowadzanie gazów i płynów do powietrza z terenu Dywizji Produkcji w Dobrym Mieście	31.12.2019
Starosta Olsztyński	26 stycznia 2011 r. GŚ.II./VII/6223/53/8570/2011	Pobór wody podziemnej w Dywizji Produkcji w Dobrym Mieście	31.12.2030
Zakład w Opalenicy			
Starosta Nowotomyski	11 kwietnia 2011 r. RŚ.6224.3.2011 +20 lutego 2015 RŚ.6224.1.2015	Pozwolenie na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza z terenu Dywizji Produkcji w Opalenicy	29.04.2021
Starosta Nowotomyski	28 listopada 2012 r. RŚ.6220.18.2012	Pozwolenie na wytwarzanie odpadów na terenie Dywizji Produkcji w Opalenicy	12.12.2022
Starosta Nowotomyski	3 listopada 2011 r. RŚ.6341.72.2011	Odprowadzanie ścieków z Dywizji Produkcji w Opalenicy	17.11.2021

3b. Materiały i surowce

Spółka URSUS posiada trzy zakłady produkcyjne zlokalizowane w Lublinie (obejmujący działalność URSUS S.A. i URSUS BUS S.A.), Dobrym Mieście k. Olsztyna oraz Opalenicy k. Poznania, na terenie których prowadzone są procesy technologiczne, w których od materiałów podstawowych (takich, jak blacha i profile stalowe) przechodzi się do gotowego wyrobu. Procesy te obejmują obróbkę plastyczną, mechaniczną, spawanie, montaż oraz lakierowanie wyrobów.

Do produkcji wyrobów Spółka URSUS S.A. wykorzystuje następujące surowce i materiały:

- stal, w tym: blachy, rury, kształtowniki , ceowniki, profile
- materiały lakiernicze : farby lakiery
- wyroby gumowe : koła, odbojniki, węże
- wyrobu z tworzyw sztucznych, laminatów; osłony, przewody
- odlewy
- silniki
- drut spawalniczy
- smary i oleje
- paliwa

Rodzaje i ilości wybranych surowców/materiałów wykorzystanych do produkcji spółki URSUS S.A. za rok 2017 prezentuje poniższa tabela 2.

Tabela 2. Rodzaje i ilości wybranych surowców i materiałów wykorzystanych do produkcji Emitenta w podziale na dywizje produkcyjne w 2017 r.

Rodzaj surowca /materiału	Zakład w Lublinie	Zakład w Dobrym Mieście	Zakład w Opalenicy
blacha	1240 Mg	7273 Mg	6062 Mg
drut spawalniczy	23,2 Mg	27,84 Mg	50,2 Mg
smary i oleje	250,1 Mg	6,1 Mg	1,7 Mg
koła	200 szt	9058 szt	90 szt
materiały lakiernicze	67,91 Mg	80,65 Mg	53,73 Mg

Wszelkie nabywane przez Grupę materiały i surowce są legalnego pochodzenia, posiadają wymagane certyfikaty i są zużywane z należytą starannością. Dzięki zastosowaniu najnowszych technologii oraz nowoczesnych maszyn i urządzeń odpowiadających najwyższych standardom w Polsce minimalizowany jest negatywny wpływ na środowisko naturalne.

Z podejmowanych w Grupie działań minimalizujących negatywne oddziaływania na środowisko naturalne należy wymienić:

- maksymalne wykorzystanie materiałów i surowców
- stosowanie materiałów i surowców najwyższej jakości
- selektywną zbiórkę powstających odpadów
- maksymalne wykorzystanie odpadów w miejscu ich powstania

Grupa URSUS stosuje rozwiązania technologiczne oraz nowoczesne maszyny i urządzenia minimalizujące ich negatywne oddziaływania na środowisko. Maszyny te są dostosowane do wszystkich norm bezpieczeństwa obowiązujących w UE. Nowoczesne maszyny wchodzące w skład parku maszynowego Grupy posiadają m. in. kurtyny laserowe zabezpieczające przed przypadkowym okaleczeniem operatora oraz pozwalają na znaczne

skrócenie i poprawę jakości procesu wytwarzania wyrobów. Efektem wprowadzenia wyżej opisanych rozwiązań jest osiągnięcie znaczących korzyści z zakresu ochrony środowiska:

- zmniejszenie zużycia energii elektrycznej wskutek wyeliminowania z produkcji maszyn energochłonnych
- ograniczenie emisji hałasu wskutek minimalizowania cięcia na prasach hydraulicznych przez cięcia na wypalarni laserowej oraz plazmowej
- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z procesów spawalniczych dzięki wykorzystaniu maszyn sterowanych numerycznie

3c. Media i paliwa

Dostawa mediów realizowana jest na podstawie umów oraz warunków technicznych określonych przez poszczególnych dostawców.

W celu ograniczenia kosztów ogrzewania hala i laboratorium w zakładzie w Lublinie ogrzewane są promiennikami gazowymi. Z kolei w pomieszczeniach biurowych, dzięki zastosowaniu instalacji grzewczo – chłodzącej inwerterowej, zapewnia się ogrzewanie zimą oraz chłodzenie latem. Pozostała część pomieszczeń biurowych i hale produkcyjne Spółki wykorzystują następujące czynniki grzewcze:

- ciepło technologiczne (dla zakładu zlokalizowanego w Dobrym Mieście)
- węgiel, olej opałowy i gaz ziemny (dla części zakładu zlokalizowanego w Lublinie i Opalenicy)

Informacje na temat mediów oraz paliwa wykorzystanych do celów utrzymania produkcji w roku 2017 prezentuje poniższa tabela 3.

Tabela 3. Media i paliwa wykorzystane do utrzymania produkcji Emitenta w podziale na dywizje produkcyjne w 2017 r.

Rodzaj mediów/paliwa	Zakład w Lublinie	Zakład w Dobrym Mieście	Zakład w Opalenicy
energia elektryczna	1 570 625 kWh	2 352 500 kWh	1 017 731 kWh
gaz ziemny	17 853 m ³	-	138 m ³
c.o	10 035 GJ	15 203 GJ	-
węgiel	-	-	60,1 Mg
olej opałowy	-	12 Mg	39,7 Mg

3d. Gospodarka wodno-ściekowa

Zapotrzebowanie na wodę w URSUS S.A. realizowane jest z sieci wodociągowej oraz z ujęcia własnego (dla zakładu w Dobrym Mieście), do zaspokajania potrzeb produkcyjnych oraz socjalno – bytowych. Na powyższą działalność Spółka posiada wymagane pozwolenie wodnoprawne na pobór wód.

Informacje na temat ilości zużytej wody i ścieków wygenerowanych przez URSUS S.A. w roku 2017 prezentuje poniższa tabela 4.

Tabela 4. Ilości zużytej przez Emitenta wody i ścieków w podziale na dywizje produkcyjne w 2017 r.

Rodzaj	Zakład w Lublinie	Zakład w Dobrym Mieście	Zakład w Opalenicy
Woda i ścieki	2739 m ³	22 351 m ³	2028 m ³

3e. Bioróżnorodność

Zakłady Spółki zlokalizowane są na terenach, które nie stanowią obszarów podlegających szczególnej ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody (Dz. U nr 92, poz. 880 ze zmianami). Są to głównie tereny przemysłowe, z minimalnym występowaniem szaty roślinnej i ubogim składem lokalnej fauny. Dla tych terenów mają zastosowanie standardowe normy czystości powietrza.

Działalność Grupy Ursus ze względu na charakter i umiejscowienie nie wpływa negatywnie liczebność i równowagę gatunków i siedlisk przyrodniczych, jak również nie powoduje żadnych chwilowych ani trwałych zmian w funkcjonowaniu kluczowych czynników ekologicznych.

3f. Emisje do atmosfery

Charakter prowadzonej przez Grupę działalności wiąże się w sposób bezpośredni (procesy produkcyjne, w tym lakierowanie, śrutowanie, spawanie, cięcie plazmowe, hartowanie, diagnostyka pojazdów, spalanie paliw itp.) oraz pośredni (zużycie energii elektrycznej lub ciepłej) z emisją do atmosfery.

Emisja zanieczyszczeń z poszczególnych zakładów odbywa się na zasadach określonych w wymaganych pozwoleniach.

Rodzaje oraz ilości zanieczyszczeń wyemitowanych w roku 2017 przedstawia poniższa tabela 5.

Tabela 5. Rodzaje i ilości zanieczyszczeń wyemitowanych z uwagi na działalność produkcyjną prowadzoną przez Emitenta w 2017 r. w podziale na dywizje produkcyjne

Kod zanieczyszczeń	Nazwa zanieczyszczeń	Zakład w Lublinie	Zakład w Dobrym Mieście	Zakład w Opalenicy
		Ilość w kg		
Emisja razem, w tym:		66 071	42 285	25 439
2	aldehydy alifatyczne i ich pochodne	-	0,19	366
4	alkohole alifatyczne i ich pochodne	439	-	8007
6	aminy i ich pochodne	-	-	31
17	chrom	-	-	8
22	dwutlenek siarki	43	-	-
23	dwutlenek węgla	0,7	-	-
29	ketony i ich pochodne	76 685	-	-
32	kwasy organiczne, ich związki i pochodne	-	13 549	4 385
33	mangan	-	-	23
38	ołów	56	-	-
41	pierwiastki metaliczne i ich związki	-	-	90
53	pyły ze spalania paliw	73	-	-
54	pyły pozostałe	93	-	478
58	tlenek węgla	10 801	-	95
59	tlenki azotu (w przelicz na NO ₂)	1 705	-	76
62	węglowodory alifatyczne i ich pochodne	970	985	59
63	węglowodory pierścieniowe, aromatyczne i ich pochodne	3 173	25 629	11568
67	związki izocykliczne	-	2 122	251

Obliczenia stanu zanieczyszczeń spowodowane oddziaływaniem na środowisko wykazały, że Grupa spełnia obowiązujące normy w zakresie ochrony powietrza, w związku z czym nie jest prowadzony monitoring przyrodniczy.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami Spółka URSUS S.A. uiszcza opłaty z tytułu korzystania ze środowiska. Wysokość opłat za rok 2017 przedstawia poniższa tabela 6.

Tabela 6. Wartość opłat środowiskowych uregulowanych przez Emitenta w 2017 r. w podziale na dywizje produkcyjne

Rodzaj	Zakład w Lublinie	Zakład w Dobrym Mieście	Zakład w Opalenicy
opłaty z tytułu korzystania ze środowiska	13 214 PLN	54 880 PLN	38 659 PLN

3g. Odpady

Gospodarka odpadami wytwarzanymi przez Grupę prowadzona jest w oparciu o wymogi ustawy. Na wytwarzanie odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne poszczególne zakłady URSUS posiadają wymagane pozwolenia.

W strumieniu powstających odpadów można wyróżnić odpady komunalne, poprodukcyjne i użytkowe.

Rodzaj i ilości wytwarzanych odpadów związane są funkcjonalnie z utrzymaniem działalności Grupy oraz poszczególnych procesów produkcyjnych.

Rodzaje i ilości odpadów wytworzonych w 2017 roku prezentuje poniższa tabela 7.

Tabela 7. Rodzaje i ilości odpadów wytworzonych przez zużytej w 2017 r. w podziale na dywizje produkcyjne w 2017 r.

Lp.	Kod odpadów	Rodzaj odpadów	Ilość odpadów w Mg		
			Zakład w Lublinie	Zakład w Dobrym Mieście	Zakład w Opalenicy
1	08 01 11*	Odpady farb i lakierów zawierających rozpuszczalniki organiczne lub inne substancje niebezpieczne	13,836	27,440	5,15
2	08 01 99	Inne niewymienione odpadu	-	-	7,33
3	10 01 01	Żużel	-	-	4,85
4	12 01 01	Odpady z toczenia i piłowania żelaza oraz jego stopów	-	457,9	540,78
5	12 01 05	Odpady z toczenia i wygładzania tworzy w sztucznych	-	0,4	-
6	12 01 09*	Odpadowe emulsje i roztwory z obróbki metali nie zawierające chlorowców	-	6,900	-
7	12 01 21	Zużyte materiały szlifierskie inne niż wymienione w 12 01 20	-	0,4	-
8	13 01 10*	Mineralne oleje hydrauliczne niezawierające związków chloroorganicznych	13,836	-	-
9	13 01 13*	Inne oleje hydrauliczne	1,244	-	-
10	13 02 05*	Mineralne oleje silnikowe, przekładniowe, smarowe niezawierające związków chloroorganicznych	2,500	-	-
11	13 02 08*	Inne oleje silnikowe, przekładniowe i smarowe	3,040	-	-

12	15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	47,050	1,3	-
13	15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	19,330	4,7	1,604
14	15 01 03	Opakowanie z drewna	132,400	-	-
15	15 01 04	Opakowania z metali	-	0,4	-
16	15 01 05	Opakowania wielomateriałowe	0,840	0,1	-
17	15 01 10*	Opakowania zawierające pozostałości substancji niebezpiecznych lub nimi zanieczyszczone	10,960	7,600	-
18	15 02 02*	Sorbenty, materiały filtracyjne, tkaniny do wycierania i ubrania ochronne zanieczyszczone substancjami niebezpiecznymi	9,647	15,550	-
19	16 01 03	Zużyte opony	-	0,3	0,126
20	16 01 07*	Filtry olejowe	-	0,200	-
21	16 01 19	Tworzywa sztuczne	0,900	0,2	-
22	16 01 20	Szkło	0,440	-	-
23	16 02 13*	Zużyte urządzenia zawierające niebezpieczne elementy	0,130	0,800	0,02
24	16 02 14	Zużyte urządzenia inne niż wymienione w 16 02 09 i 16 02 13	0,280	0,2	-
25	16 02 16	Elementy usunięte ze użytych urządzeń inne niż wymienione w 16 02 15	0,070	-	-
26	16 06 01*	Baterie i akumulatory ołowiowe	5,000	-	-
27	17 04 05	Żelazo i stal	284,330	-	-

Grupa posiada odpowiednie zaplecze techniczne i organizacyjne, umożliwiające czasowe magazynowanie odpadów. Miejsca ich magazynowania są oznaczone i jest prowadzona szczegółowa ewidencja odpadów. Okresowo odpady przekazywane są podmiotom posiadającym stosowne pozwolenia w zakresie gospodarowania odpadami.

W celu ograniczenia ilości powstających odpadów oraz minimalizacji ich negatywnego oddziaływania na środowiska Grupa URSUS stosuje m. in. następujące rozwiązania:

- odpady gromadzone są w sposób selektywny, umożliwiając ich odzysk lub ponowne wykorzystanie
- wykorzystanie materiałów najwyższej jakości, o dłuższym okresie użytkowania
- realizacja programów oszczędnościowych polegających na maksymalnym wykorzystaniu użytych materiałów

4. OBSZAR SPOŁECZNY I PRACOWNICZY

4a. Kwestie pracownicze

Grupa URSUS prowadzi działalność uwzględniającą wszelkie aspekty społecznej odpowiedzialności pracowników. W ramach tej zasady są przestrzegane podstawowe prawa pracownika wynikające z praw ogólnych i przepisów prawa pracy, w tym bezpieczeństwa i higieny pracy, i stanowią one jedną z podstawowych zasad kierowania Spółką i jej bieżącego zarządzania.

Polityka personalna URSUS S.A. ma wielowymiarowy charakter. Składają się na nią regulacje wewnętrzne w formie regulaminów i polityk oraz podejmowane przez

pracodawcę działania w obszarze employer branding, zmierzające do promocji Spółki wśród młodego pokolenia, nie tylko o profilu R&D. URSUS S.A. kojarzony jest z silną rozpoznawalną marką i niezawodnością. Ugruntowanie pozycji pracodawcy na rynku dokonuje się poprzez wdrożoną strategię zarządu, polegającą na zatrudnianiu pracowników wyłącznie w ramach umów o pracę na czas nieokreślony i określony- w tym również na okres próbny. URSUS S.A. jest jedynym producentem w swoim sektorze, który nie praktykuje tzw. „śmieciówek” i outsourcingu.

Regulamin pracy

Regulamin określa organizację i porządek pracy oraz prawa i obowiązki pracowników i pracodawcy. Obowiązuje wszystkich pracowników, bez względu na zajmowane stanowisko i wymiar czasu pracy, stanowiąc podstawowy niezależny dokument zarządzania zasobami ludzkimi. Zakres regulaminu pracy obejmuje m.in.: podstawowe obowiązki pracownika i pracodawcy, czas i organizację pracy, urlopy, zwolnienia, ochronę pracy kobiet i bezpieczeństwo i higienę pracy.

Regulamin wynagradzania

Regulamin ustala warunki wynagradzania za pracę oraz zasady przyznawania innych świadczeń związanych z wykonywaniem pracy przez osoby zatrudnione w URSUS S.A. Zgodnie z jego zasadami pracownikom przysługuje wynagrodzenie odpowiednie do rodzaju wykonywanej pracy i posiadanych kwalifikacji.

Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych

Regulamin tworzenia Funduszu Świadczeń Socjalnych określa zasady tworzenia takiego funduszu, zasady jego gospodarowania, uprawnienia i warunki do otrzymywania świadczeń z jego środków.

Regulamin przeciwdziałania mobbingowi i dyskryminacji

Dokument określa zasady przeciwdziałania zachowaniom noszącym znamiona mobbingu i dyskryminacji oraz tryb postępowania antymobbingowego i antydyskryminacyjnego. Regulamin ma na celu w szczególności przeciwdziałanie mobbingowi i dyskryminacji w miejscu pracy, podejmowanie działań interwencyjnych w przypadku stwierdzenia działań mobbingowych i dyskryminacyjnych, wyciąganie konsekwencji wobec osób będących sprawcami mobbingu lub dyskryminacji, wspieranie i promowanie działań mających na celu budowanie i umacnianie pozytywnych relacji interpersonalnych pomiędzy pracownikami.

Przeciętne zatrudnienie w Grupie Kapitałowej URSUS w roku 2017 wynosiło 903 osoby, w tym w spółce URSUS S.A.- 752 osoby, w URSUS BUS S.A.- 109 osób, zaś w URSUS Dystrybucja sp. z o.o. – 42 osoby.

Tabela 8. Liczba pracowników Grupy Kapitałowej URSUS w podziale na wymiar czasu zatrudnienia (stan na dzień 31.12.2017 r.)

Osoby zatrudnione na pełny etat	Osoby zatrudnione na niepełny etat
809	10

Tabela 9. Liczba pracowników URSUS S.A. w podziale na wymiar czasu zatrudnienia (stan na dzień 31.12.2017 r.)

Osoby zatrudnione na pełny etat	Osoby zatrudnione na niepełny etat
682	9

Tabela 10. Liczba pracowników Grupy Kapitałowej URSUS w podziale ze względu na płeć (stan na dzień 31.12.2017 r.)

Kobiety	Mężczyźni
108	711

Tabela 11. Liczba pracowników URSUS S.A. w podziale ze względu na płeć (stan na dzień 31.12.2017 r.)

Kobiety	Mężczyźni
91	600

4b. Rozwój i edukacja

URSUS S.A. sygnuje hasło „*Solidny Partner*”, które odzwierciedla podstawową ideę, jaką Spółka kieruje się zarówno w swojej działalności produkcyjnej, jak i w polityce zarządzania zasobami organizacji. Synonimy niezawodności- czyli trwałość marki i wysoka jakość produktów przekładają się na możliwość polegania zarówno na załodze organizacji jak i na jej kompetencjach.

Poprzez kulturę solidności i bezpieczeństwa, URSUS S.A. podkreśla wagę zapobiegania negatywnym skutkom wydarzeń, świadomości ryzyka, nieustannego rozwoju i zapewnienia zgodności z wewnętrznymi procedurami w odniesieniu do zasobów ludzkich Spółki. W ten sposób polityka personalna determinuje pozyskiwanie, utrzymanie i rozwój odpowiednich ludzi, którzy poza umiejętnościami zawodowymi, posiadają też szczególne kompetencje i orientację na cel. Spółka dba o rozwój umiejętności pracowników, dla zagwarantowania wysokiego poziomu ich motywacji i skuteczności. Celem polityki personalnej jest pozyskanie wyszkolonej kadry, analizowanie mocnych i słabych stron w zestawieniu z wymogami organizacji oraz inwestowanie w nowoczesne systemy zarządzania talentami.

Solidność w ujęciu odpowiedzialności za rozwój załogi dzieli się pomiędzy trzech partnerów: pracownika, jego przełożonego i HR. W tym celu stosowane są w organizacji różne działania rozwojowe, szkolenia stanowiskowe, szkolenia wewnętrzne i zewnętrzne, studia- także MBA, kursy specjalistyczne, e-learning, rotacje stanowisk, zarządzanie wynikami pracy, zarządzania przez cele czy delegowanie do projektów w ramach zespołów roboczych. Ogół tych procesów pozwala rozwijać potencjał pracowników, budować efektywną komunikację i osiągać zamierzone cele biznesowe Spółki.

Szkolenia

Szkolenia prowadzone w 2017 r. można podzielić na 3 kategorie:

- managerskie- warsztaty managerskie,
- wprowadzające- onboarding pracowniczy,
- rozwijające umiejętności osobiste i specjalistyczne.

W szkoleniach mogli uczestniczyć wszyscy pracownicy. Dodatkowo pracownicy mogą skorzystać z częściowej lub pełnej refundacji kosztów nauki w szkołach wyższych i/lub nauki języków obcych.

Coaching

W 2017 r. została wprowadzona nowa metoda rozwoju zawodowego dla grupy managerskiej – coaching i shadowing. Spotkania prowadzone były przez certyfikowanych coachów z współpracującej z URSUS S.A. grupy konsultingowej. W indywidualnych sesjach uczestnicy pracowali nad rozwojem swoich kompetencji menedżerskich. Spotkania są kontynuowane w 2018 r., a projektuje się także programy rozwoju dla kadry średniego i niższego szczebla.

Ocena pracownicza

W 2017 r. Spółka rozpoczęła proces wdrażający regularne i bieżące rozmowy rozwojowe jako formy udzielania pracownikom informacji zwrotnej na temat ich pracy, w aspekcie oczekiwań i realizacji celów, wyznaczania celów i kierunków rozwoju.

4c. Bezpieczeństwo i higiena pracy

Do podstawowych zasad zarządzania obszarem pracowniczym w Grupie URSUS należy zapewnienie pracownikom bezpiecznego i higienicznego środowiska i warunków pracy, m. in. poprzez podejmowanie działań na rzecz stałej poprawy poziomu bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach, jak również zapewnienie odpowiednich szkoleń istotnych dla działalności spółki, zajmowanego stanowiska oraz rozwoju osobistego pracownika.

Odpowiedzialność za realizację procedur związanych z bezpieczeństwem stanowi jeden z obszarów kompetencyjnych Zarządu, Dyrektorów Pionów oraz wszystkich pracowników Grupy. Odpowiednie komórki organizacyjne Pionu Organizacji i Zarządzania odpowiadają za wdrożenie szczegółowych procedur bezpieczeństwa oraz bieżące monitorowanie i raportowanie wypadków oraz zdarzeń.

Pracownicy spółek Grupy URSUS przed dopuszczeniem do pracy odbywają obowiązkowe szkolenia wstępne z zakresu BHP, które są okresowo powtarzane. Każdy pracownik jest zapoznawany z instrukcją bezpieczeństwa pożarowego oraz oceną ryzyka zawodowego na jego stanowisku pracy.

W roku 2017 doszło do 13 wypadków przy pracy, z których wszystkie zaklasyfikowano jako wypadki lekkie. Nie doszło w tym czasie do wypadków ciężkich ani śmiertelnych.

Mimo dużego wolumenu produkcji, obecnie stopa procentowa składki na ubezpieczenie wypadkowe w URSUS S.A. wynosi 1,47%- zmniejszenie składki nastąpiło dzięki zwiększonym wysiłkom pracodawcy w zagwarantowanie bezpiecznych warunków pracy i poprawę infrastruktury.

4d. Bezpieczeństwo produktów i konsumentów

Spółka URSUS S.A. od 2000 r. prowadzi swoją działalność w oparciu o międzynarodowy standard zarządzania jakością według normy ISO 9001. W ramach powyższych wymagań URSUS stosuje szereg procedur w celu zapewnienia zgodności produkcji wyrobów i usług, w tym kładzie bardzo duży nacisk na przestrzeganie zasad bezpieczeństwa podczas obsługi naszych wyrobów. Jest to jedno z podstawowych wymagań, jakie Spółka stawia podczas opracowywania i tworzenia nowych wyrobów, ich testowania oraz walidowania przed wprowadzeniem ich do produkcji seryjnej. Przed wprowadzeniem maszyny do obrotu lub przekazaniem jej bezpośrednio do użytkownika producent zobowiązany jest do zapewnienia i udokumentowania spełnienia wszystkich dotyczących jej przepisów. Opracowywanie zasad bezpieczeństwa odbywa się już na etapie projektowania wyrobu na poszczególnych etapach jego tworzenia. Jest to ściśle określona ścieżka postępowania w celu wyeliminowania ryzyka we wczesnej fazie powstawania produktu. Wszelkie

szczegółowe zapisy i określone wygania są formułowane w wymaganych dokumentach, takich jak np. Instrukcja obsługi wyrobu, zawierająca wszelkie zapisy mające wpływ na bezpieczną obsługę oraz eksploatację wyrobów. URSUS przeprowadza ocenę ryzyka, analizę zagrożeń i ocenę zgodności. Do oceny zgodności Spółka stosuje następujące normy zharmonizowane: PN-EN ISO 4254-11:2012, PN-EN ISO 4254-1:2016, PN-ISO 11684:1998, PN-EN ISO 4413:2011 oraz normy i przepisy PN-ISO 3600:1998.

Każdy wyrób marki URSUS posiada deklarację zgodności z ww. normami. Potwierdzeniem wykonanych działań i przeprowadzonych operacji są zapisy z pomiarów i przeprowadzonych operacji, które w sposób szczegółowy są opisane w Procedurach Jakości, takich jak np. „Projektowania wyrobu”, „Kontrola i badania”, „Sterowanie procesem produkcji”, „Postępowanie z wyrobem nie spełniającym wymagań”, „Szkolenia”, czy „Działania serwisowe”.

Od lat stosowana jest praktyka polegająca na przeszkoleniu przez Serwis techniczny operatorów pras zwijających, w celu zapoznania ich z bezpieczną obsługą maszyny. Dodatkowo szkoleni są również przedstawiciele firm współpracujących z obsługą punktów dealerskich, którzy mają bliski i bezpośredni kontakt z klientami, aby mogli udzielać fachowych i szczegółowych porad użytkownikom wyrobów URSUS. Działalności Grupy przyświeca zasada eliminowania ryzyka we wczesnej fazie projektowania wyrobu, jak i poszczególnych etapach jego wytwarzania oraz eksploatacji. Działania prewencyjne stosowane od wielu lat przynoszą oczekiwane korzyści oraz przyczyniają się do bezpieczeństwa ich użytkowania i eksploatacji. URSUS korzysta również z pomocy wyspecjalizowanych ośrodków badawczych, do których kieruje swoje wyroby w celu ich przetestowania (przed etapem wprowadzenia ich do produkcji seryjnej) oraz poddania badaniom potwierdzającym spełnienie wymagań określonych Dyrektyw europejskich, w tym grupy szczegółowych norm zharmonizowanych dla zapewnienia bezpieczeństwa.

Wszystkie wyroby URSUS spełniają wymagania Dyrektywy 2006/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 maja 2006 r. w sprawie maszyn (Dz. Urz. UE L157 z 09.06.2006, str.24-86) i Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 21 października 2008 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla maszyn (Dz. U. Nr 199, poz. 1228), które określają odpowiedzialność producentów maszyn w zapewnieniu ich zgodności z zasadniczymi wymaganiami bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

Prasa zwijająca z docinaczem Z-597 produkowana przez URSUS S.A. w grudniu 2017 r. otrzymała Znak Bezpieczeństwa KRUS, który stanowi uhonorowanie starań producentów o stałe podnoszenie jakości i bezpieczeństwa maszyn i narzędzi rolniczych.

Walory zwiększające bezpieczeństwo pracy nagrodzonej prasy URSUS to:

- specjalna konstrukcja podbieracza gwarantująca dużą wydajność pracy maszyny oraz dokładność zbioru,
- przedni podest umożliwiający bezpieczną obsługę,
- wszystkie elementy napędowe oraz ruchome przekładnie łańcuchowe ukryte są pod osłonami uniemożliwiającymi bezpośredni dostęp przez operatora lub osoby trzecie.

4e. Zarządzanie różnorodnością

Grupa Kapitałowa URSUS nie posiada sformalizowanej polityki różnorodności, jednak w ramach prowadzonej działalności spółki wchodzące w skład Grupy stosują jasne zasady

zatrudnienia i awansu zawodowego oraz dążą do zapewnienia różnorodności w zakresie płci, wieku, kierunku wykształcenia i doświadczenia zawodowego wobec wszystkich pracowników, w szczególności w odniesieniu do kadr zarządzających. Kluczową zasadą Grupy jest stosowanie przejrzystych kryteriów w relacjach z pracownikami, opartych na ich doświadczeniu, wynikach pracy, potencjale i wartościach wyznawanych przez Grupę.

4f. Kwestie społeczne

Grupa URSUS w sposób strategiczny i długofalowy traktuje kwestie dotyczące współpracy z otoczeniem i społecznością lokalną. Podejmowane działania sponsoringowe przyczyniają się do realizacji strategii rozwoju marki URSUS. Aktywność Grupy w tym zakresie obejmuje działania w zakresie pomocy charytatywnej finansowej i rzeczowej oraz wspierania inicjatyw o charakterze lokalnym, ponadregionalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym. Ich celem jest budowanie wartości i pozytywnego wizerunku marki URSUS i całej Grupy oraz promocja wyrobów URSUS. Są to m. in. inicjatywy o charakterze kulturalnym, sportowym, edukacyjnym i naukowym.

4g. Poszanowanie praw człowieka i przeciwdziałanie korupcji

Grupa URSUS deklaruje poszanowanie praw człowieka we wszystkich obszarach jej działalności. Grupa dokłada wszelkich starań, by szanować i propagować prawa człowieka w relacjach z pracownikami, podwykonawcami, dostawcami, klientami i innymi kontrahentami. Spółki Grupy URSUS dążą do utrwalania wśród swoich pracowników zasad postępowania, które umacniają w nich świadomość praw człowieka, ich poszanowanie oraz ochronę w miejscu pracy oraz w społecznościach lokalnych, na które działalność Grupy ma bezpośredni wpływ. Grupa URSUS aktualnie nie posiada sformalizowanej polityki przeciwdziałania korupcji, ale w opracowywanym kodeksie etycznym zostaną zawarte zasady postępowania mające na celu obniżenie ryzyka korupcji i łapownictwa oraz kwestie regulujące zarządzanie konfliktem interesów.

5. KLUCZOWE NIEFINANSOWE WSKAŹNIKI EFEKTYWNOŚCI

Zarząd URSUS S.A. określił listę kluczowych niefinansowych wskaźników wyników, które są monitorowane i będą raportowane w ramach sprawozdawczości niefinansowej i które wykorzystywane są przez Zarząd do podejmowania decyzji strategicznych i operacyjnych.

Wyboru wskaźników dokonano na podstawie oceny obecnie stosowanym mierników efektywności oraz przeprowadzanych konsultacji wewnątrz Grupy. Należy nadmienić, iż niektóre wskaźniki były stosowane i Grupa posiada pełne dane do ich obliczenia (np. dane CEPiK). W przypadku niektórych wskaźników (obszary środowiskowe i pracownicze) dane zostały zebrane na potrzeby niniejszego raportu.

Grupa i spółki podjęły decyzję, iż badanie istotności wskaźników będą powtarzane w cyklu dwuletnim w celu ich weryfikacji i zapewnienia, aby ich dobór odpowiadał kryterium istotności.

Kluczowe niefinansowe wskaźniki efektywności:

Wskaźnik % udziału ciągników i przyczep w rejestracjach ogółem na podstawie danych publikowanych przez CEPiK (Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców) w zakresie zarejestrowanych nowych ciągników rolniczych i przyczep na rynku krajowym.

- 1) Udział ciągników Ursus w rejestracji ciągników rolniczych ogółem na rynku krajowym;
  - W roku 2017 zarejestrowano 10 240 ciągników rolniczych we wszystkich przedziałach mocy, z czego 924 ciągników Ursus, co stanowiło 9 % udział w rejestracjach,
  - W roku 2016 zarejestrowano 8 757 ciągników rolniczych we wszystkich przedziałach mocy, z czego 904 ciągników Ursus co stanowiło 10 % udział w rejestracjach.

- 2) Udział ciągników Ursus w grupie ciągników o mocy silnika 74 – 110 KM wyglądał następująco:
  - W roku 2017 zarejestrowano 4 831 ciągników, z czego 802 ciągników Ursus, co stanowiło 17 % udział w rejestracjach,
  - W roku 2016 zarejestrowano 4 597 ciągników, z czego 857 ciągników Ursus, co stanowiło 19 % udział w rejestracjach

- 3) Udział rejestracji przyczep marki URSUS w ich ogólnej liczbie rejestracji w Polsce:
  - W roku 2017 zarejestrowano 4591 przyczep rolniczych we wszystkich przedziałach ładowności, z czego 143 przyczep Ursus, co stanowiło 3,1 % udział w rejestracjach,
  - W roku 2016 zarejestrowano 2981 przyczep rolniczych we wszystkich przedziałach ładowności, z czego 97 przyczep Ursus, co stanowiło 3,3 % udział w rejestracjach.

Lublin, 9 maja 2018 r.

_____ Karol Zarajczyk	_____ Monika Koško	_____ Michał Nidzgorski
Prezes Zarządu	Wiceprezes Zarządu	Wiceprezes Zarządu
_____ Zoran Radosavljević	_____ Marcin Matuszewicz	_____ Agnieszka Wiśniewska
Członek Zarządu	Członek Zarządu	Prokurent